

NÁRODNÍ INSTITUT
PRO DALŠÍ
VZDĚLÁVÁNÍ

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 42. ročník, 2015/2016 – krajské kolo

I. kategorie

Počet bodů:

Příjemní a jméno:

Škola:

1. a) Následující text přiřadte k jedné z vyjmenovaných forem (svou volbu zakroužkujte):

i) monolog ii) pranostika iii) anekdota iv) hádanka v) motto

- *Čím chceš být?*

- *Milionářem jako můj otec.*

- *Tvůj otec je milionář?*

- *Ne, ale také by jím chtěl být.*

b) Rozved'te tu z replik předchozího textu, která je v něm mluvčími chápána rozdílně, dvojným způsobem tak, aby byl uvedený rozdíl mezi významy zřejmý.

c) Vysvětlete, jakou situaci popisuje věta z bodu b) podle prvního mluvčího a jakou podle druhého.

d) Co se s textem stane v případě, že v něm použijeme jednu z doplněných vět z úkolu b), a proč v původním textu žádná z těchto formulací nebyla použita?

2. a) Posuďte, jaký je vztah formy a významu v dvojicích slov *stvěra – nestvěra* a *svár – nesvár*.

b) V čem je situace stejná jako v bodě a) a v čem se liší u následující dvojice vět?

i) *Petr svou tchyni těžce snáší.* – ii) *Petr svou tchyni těžce nesnáší.*

c) Vypište z vět v bodě b) slovo, které se v obou větách vyskytuje, ale má v každé z nich jiný význam, a uveďte, v kterém významu je v každé z vět použito.

3. a) Doplňte do následujícího souvětí interpunkci dvěma způsoby tak, aby souvětí pokaždé znamenalo něco jiného.

Naši politici se zabývají riziky která naší zemi hrozí zatím jen v teoretické rovině.

b) Vysvětlete význam každého ze vzniklých souvětí.

c) Vysvětlete, proč je možno změnit význam souvětí pouze užitím rozdílné interpunkce.

4. a) Ustálené spojení *tu a tam* může mít v textu dva různé významy. Tyto významy popište a použijte spojení ve větách tak, aby byl různý význam zřejmý.

b) Najděte obdobné ustálené spojení příslovcí, které může mít v závislosti na kontextu podobné významy jako spojení *tu a tam*. Použijte toto spojení v každém významu v samostatné větě.

c) U obou významů nahraďte ustálená spojení odpovídajícími příslovcí.

d) Užijte posloupnost slov *tu a tam* ve větě tak, aby se nejednalo o ustálené spojení.

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 42. ročník, 2015/2016 – krajské kolo
I. kategorie

Slohový úkol

Jarní vody

Slohový útvar je volný, téma zpracujte formou prózy. Doporučená délka 20–25 řádek.

Krajské kolo OČJ 2015/2016 – 42. ročník – I. kategorie – řešení:

1. a) iii) anekdota

- b) Příklad řešení: *Milionářem, jako je můj otec. Milionářem, jako chce být můj otec.*
- c) Příklad řešení: Otec chce / by chtěl být milionářem, ale není a mluvčí si také přeje být milionářem (jako otec). × Otec je milionářem a mluvčí chce být také milionářem jako on.
- d) Příklad řešení: Jednotlivé části textu na sebe přestanou navazovat a text jako celek přestane být vtípný a přestane mít smysl, protože ten je založen právě na dvojznačnosti dané věty, umožňující vzájemné nepochopení mluvčích.

Bodování: a) Za správnou odpověď – 1 bod;

b) za uvedení dvou vhodných formulací – 1 bod;

c) za vysvětlení dvou významů – 1 bod;

d) za výstižné vysvětlení – 2 body, při drobných nedostacích – 1 bod.

Celkem maximálně **5 bodů**.

2. a) Slova mají stejný význam, ačkoli by měla mít z hlediska formy (záporka *ne-*) význam opačný.

- b) Situace je stejná v tom, že sloveso v jedné větě je kladné a ve druhé záporné, význam obou vět je ale velmi podobný. Rozdílná je v tom, že podobnost významu umožňuje jiné slovo než to, u kterého je záporka *ne-*.

c) *těžce*: i) ‚s obtížemi‘, ii) ‚velmi‘.

Bodování: Za každou správnou odpověď 1 bod, celkem tedy maximálně **3 body**.

3. a) *Naši politici se zabývají riziky, která naší zemi hrozí, zatím jen v teoretické rovině. Naši politici se zabývají riziky, která naší zemi hrozí zatím jen v teoretické rovině.*

- b) Příklad řešení: *Naši politici se riziky hrozcími naší zemi zabývají zatím jen teoreticky. Rizika, kterými se naši politici zabývají, zatím hrozí naší zemi jen teoreticky.*

c) Příklad vysvětlení: Vazebné vztahy (valence) (pozn.: termíny nevyžadujte) a významy sloves užitých v obou větách umožňují, aby každé z nich bylo doplněno větným členem v *teoretické rovině*. O tom, ke kterému ze sloves tento větný člen patří, můžeme tedy jednoznačně rozhodnout jen na základě umístění interpunkční čárky, která ukazuje, kde končí vedlejší věta.

Bodování: a) za správné doplnění interpunkčních čárek oběma způsoby – 1 bod;

b) za výstižné vysvětlení obou významů – 1 bod;

c) za vystižení podstaty jevu – 2 body, při malých nedostacích – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **4 body**.

4. a) Příklad řešení: *Tu a tam rostla tráva.* – ‚místy‘, spojení se vztahuje k místu. *Tu a tam nedávala pozor.* – ‚občas‘, spojení se vztahuje k času.

- b) *Sem tam*; příklad řešení: *Sem tam si na něj vzpomenu.* – čas; *Sem tam se v trávníku mezi sedmikráskami vyskytla pampeliška.* – místo.

c) V časovém významu: *občas*, uznávejte i: *někdy*; v místním významu: *místy*, uznávejte i: *někde*.

d) Příklad řešení: *Tady viděl tu a tam onu.* / *Marii potkal tu a tam potkal Frantu.* (Nezáleží na tom, zda *tu* bude ve vytvořených větách zájmeno, nebo příslovce.)

Bodování: a) Za uvedení dvou výpovědí se správným vysvětlením významu – 2 body, za uvedení pouze jedné výpovědi s vysvětlením – 1 bod.

b) Za uvedení slovního spojení – 1 bod;

za uvedení dvou výpovědí – 2 body,

za uvedení pouze jedné výpovědi – 1 bod.

c) Za uvedení dvou vhodných příslovcí (času a místa) – 2 body, za uvedení jednoho vhodného příslovce – 1 bod.

d) Za vhodně vytvořenou větu – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **8 bodů**.

Celkem tedy maximálně 20 bodů.

5. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.